

Draudimas taikyti fizines bausmes vaikams

Atsakymai į dažniausiai užduodamus klausimus

Leidėjas **Global Initiative to End All Corporal Punishment of Children**
(Visuotinė iniciatyva dėl visų fizinių bausmių vaikams panaikinimo), 2017
www.endcorporalpunishment.org

Global Initiative to End All Corporal Punishment of Children yra valdoma
Association for the Protection of All Children,
APPROACH Ltd, labdaros organizacijos registracijos nr. 328132.
Registracijos adresas: The Foundry, 17 Oval Way, London SE11 5RR, UK.

Save the Children Sweden

www.raddabarnen.se; resourcecentre.savethechildren.net

Save the Children Sweden yra vienos didžiausių organizacijų pasaulyje
kovojančių už vaiko teises, Šveicarijoje registruotos Save the Children
Association, sudarytos iš 29 skirtingų Save the Children organizacijų, dalis.
Save the Children Association taip pat priklauso Save the Children International
(SCI), organizacija, kuri įgyvendina tarptautines programas.

Save the Children Sweden biuro adresas: Rädda Barnen, SE-107 88 Stockholm,
Landsvägen 39, Sundbyberg, Sweden.

Kai pagalvojame apie fizinių bausmių vaikams uždraudimą, iškyla daug klausimų, ką toks draudimas reiškia tėvams ir visos šeimos gyvenimui. Šios knygelės tikslas yra padėti atsakyti į dažniausiai užduodamus klausimus, kodėl atsirado toks draudimas ir kaip jis atsiliepia šeimai.

Klausimai

1 dalis: Klausimai apie visų fizinių bausmių uždraudimo priežastis

- 8** Ar fizinės bausmės tikrai žeidžia?
- 10** Kas yra Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencija ir kas joje sakoma apie fizinės bausmės vaikams?
- 12** Visuomenės nuomonės apklausos rodo, kad dauguma žmonių nepitaria fizinių bausmių uždraudimo įteisinimui. Ar mes neturėtume įsiklausyti į žmonių nuomonę?
- 13** Dažnai girdžiu jaunuolius kalbant, kad jie palaiko fizinės bausmės. Ar turėtume jų nuomonės paisyti?
- 14** Mane mušė, kai buvau vaikas, ir tai man nepadarė jokios žalos. Ar būčiau toks, koks esu šiandien, jei tėvai nebūtų manęs drausminę fiziškai?
- 17** Yra kur kas sunkesnių vaiko teisių pažeidimų, tad kodėl tiek dėmesio skiriama nereikšmingam?
- 18** Tėvai turi teisę auginti savo vaikus, kaip mano esant teisingiausia. Ar neturėtume kištis į šeimos gyvenimą tik ypatingais prievartos prieš vaiką atvejais?
- 20** Yra didelis skirtumas tarp vaiko mušimo ir meilaus pliaukštelėjimo. Ar visiškas fizinių bausmių uždraudimas nėra per griežta nuostata?
- 23** Kodėl neapibrėžus, kas yra nežalingas pliaukštelėjimas, užuot visiškai uždraudus fizinės bausmės?
- 24** Mano tikėjimas leidžia fizinės bausmės. Jei nustočiau jas taikyti, ar tai nebūtų diskriminacija?
- 26** Kam iš viso reikia priimti įstatymą? Ar neužtektų tiesiog mokyti tėvus nenaudoti fizinių bausmių?

- 27** Didžioji dalis fizinių bausmių šeimoje taikoma „už uždarytų durų“, todėl bus neįmanoma užtikrinti draudimo įstatymo laikymosi. Kokia prasmė tokį įstatymą priimti?
- 28** Ar neturėtume tėvams ir mokytojams pirmiau pagerinti gyvenimo sąlygas ir tik tada priimti įstatymą? Juk tai sukels tik dar daugiau streso.
- 31** Tai tik baltųjų europiečių problema. Fizinės bausmės jau nuo senų senovės yra vaikų auklėjimo tradicija mano kultūroje. Ar jų uždraudimas netaps diskriminacija mano atžvilgiu?
- 32** Kodėl taip sunku nustoti mušti vaikus?

2 dalis. Klausimai apie visų fizinių bausmių uždraudimo poveikį

- 36** Jei tėvai bus priversti atsisakyti fizinių bausmių, ar vaikai neužaugis išlepinti ir nedrausmingi?
- 39** Jei fizinės bausmės bus uždraustos, ar tai nenuves prie dar sunkesnių smurto prieš vaikus formų – emocinės prievartos, pažeminimų, užrakinimo?
- 40** Jei fizinės bausmės taps nusikaltimu, ar nenukens taip, kad tūkstančiai tėvų bus patraukti baudžiamojon atsakomybėn, o vaikai atiduoti globai?
- 42** Ar nebūtų normalu pliaukštelėti vaikui, jei tėvai nori jį sustabdyti nuo susižalojimo?

**1 dalis:
Klausimai apie
visų fizinį
bausmių
uždraudimo
priežastis**

Ar fizinės bausmės tikrai žeidžia?

Taip, žinoma, taip! Jos skaudina ir fiziškai, ir emociškai. Visame pasaulyje atliekant tyrimus, vaikai pasakojo, kaip fizinės bausmės juos žeidžia. 2006 metais Jungtinių Tautų generalinio sekretoriaus atlikta studija apie smurtą prieš vaikus buvo pirmas išsamus pasaulinis tyrimas apie problemos prigimtį ir mastą. Nepriklausomas ekspertas profesorius Paulo Sérgio Pinheiro, vadovavęs tyrimui, ataskaitoje¹ rašė:

„Per visą tyrimo procesą vaikai išreikšdavo didžiulį poreikį sustabdyti visą šį suaugusiųjų smurtą. Vaikai kalbėdavo apie jų patiriamą skausmą, ir ne tik apie fizinį, bet ir „skausmą iš vidaus“, tą, kurį sustiprindavo suaugusiųjų pritarimas prievartai, jos pateisinimas.“

„Vyriausybės turi suprasti, kad tai iš tikrųjų yra neatidėliotinas reikalas, nors jis ir nėra naujas. Neišgirsti ir nepamatyti vaikai šimtmečius kentėjo nuo suaugusiųjų smurto. Bet šiais laikais, kai smurto prieš vaikus mastas ir poveikis tampa akivaizdūs, vaikai negali būti palikti palaukti efektyvios apsaugos, kuriai jie turi besąlygišką teisę.“

1. Pinheiro, P.S. „Pasaulinė smurto prieš vaikus ataskaita“ (angl. World Report on Violence Against Children), Jungtinės Tautos, Ženeva, 2006. Daugiau informacijos apie tyrimą: <http://www.ohchr.org/EN/HRBodies/CRC/Study/Pages/StudyViolenceChildren.aspx>

Fizinio skausmo sukėlimas yra vaiko teisės į apsaugą nuo įvairiausio pobūdžio smurto pažeidimas. Suaugusieji dažnai neįvertina skirtumo tarp savo ir vaiko dydžio bei jėgos, dėl to nepastebi, kad iš tikrųjų yra skirtumas tarp ketinto sukelti ir realiai patirto fizinio skausmo. Didelio masto moksliniai tyrimai, kurių metu tėvų buvo klausiama apie panaudotą jėgą pliaukštelint savo vaikui, parodė, kad du iš penkių tėvų panaudojo kitokio stiprumo jėgą, negu ketino². Londono universiteto koledžo (angl. University College London) Psichiatrijos instituto atlikto tyrimo duomenys patvirtino, kad jėgos situacijose pokyčiai smegenų veikloje natūraliai veda prie naudojamos jėgos didinimo ir negebėjimo teisingai įvertinti, kokia jėga buvo panaudota³.

Be to, suaugusieji dažnai nepamato fizinės bausmės sukeltą emocinio skausmo, neįvertina jo poveikio vaiko orumui, trumpalaikės ir ilgalaikės žalos asmeniui ir visuomenei. Visuotinė iniciatyva dėl visų fizinių bausmių vaikams panaikinimo (Global Initiative to End All Corporal Punishment of Children, organizacija įsteigta 2013 m., jos būstinė yra Ženevoje, ją sudaro beveik 300 nepriklausomų pasaulio ir regioninių ekspertų, dirbančių žmogaus teisių, demokratijos, valdymo ir vystymo srityse) yra susipažinusi su daugiau nei 250 tyrimų apie fizinių bausmių neigiamą poveikį vaikų sveikatai, raidai ir elgesiui, kuris gali lydėti juos, kol suaugs. Neigiamas poveikis – tai prasta tiek fizinė, tiek psichinė sveikata, silpna intelektualinė raida, žemesni pažymiai mokykloje, išaugusi agresija, žema moralinė savikontrolė, padažnėjęs asocialus elgesys⁴.

2. Kirwaun, S., Bassett C. Physical Punishment, British Market Research Bureau/ National Society for the Prevention of Cruelty to Children, NSPCC, 2008.

3. Shergill, S.S. et al. Two Eyes for an Eye: The Neuroscience of Force Escalation, Science, vol. 301, 2003.

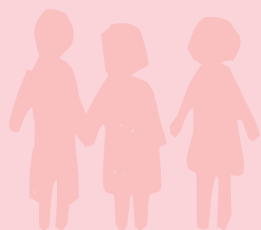
4. Daugiau informacijos www.endcorporalpunishment.org: Corporal Punishment of Children: Summary of Research on its Impact and Associations.

Kas yra Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencija ir kas joje sakoma apie fizines bausmes vaikams?

Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencija (JT VTK) yra išsamiausias kada nors išleistas vaiko teisių rinkinys, plačiausiai ratifikuota tarptautinė žmogaus teisių sutartis per visą žmonijos istoriją. Konvenciją sudaro 54 straipsniai, kurie apima visus vaiko gyvenimo aspektus ir išdėsto civilines, politines, ekonomines, socialines ir kultūrinės vaiko teises.

Jungtinių Tautų Vaiko teisių komitetas siekia užtikrinti, kad šalyse, kurios yra pasirašiusios ir ratifikavusios Konvenciją, jos būtų tinkamai laikomasi. Komitetas pažymi, kad Europos Žmogaus Teisių Teismas daugelyje sprendimų yra pasisakęs prieš kūno bausmių taikymą tiek baudžiamojoje sistemoje, tiek mokyklose, tiek namuose. Jungtinių Tautų Vaiko teisių komiteto 8-asis komentaras (2006) „Dėl vaiko teisės būti apsaugotam nuo fizinių bausmių ir kitų žiaurių ar žeminančių bausmės formų“ (str. 19; 28, 2 pastraipa; 37) sustiprina ir patvirtina pareigą, kuri nurodyta 2011 metų 13-ajame komentare „Dėl vaiko teisės būti apsaugotam nuo bet kokios formos smurto“.

Komitetas reguliariai tikrina šalių JT Vaiko teisių konvencijos įgyvendinimą ir savo baigiamosiose pastabose sistemingai rekomenduoja uždrausti fizines bausmes. Kitos sutartis stebinėčios organizacijos taip pat vis dažniau rekomenduoja draudimus ir šis klausimas yra nuolat keliamas Jungtinių Tautų Žmogaus teisių tarybos Visuotinės periodinės peržiūros ataskaitose.

Visuomenės nuomonės apklausos rodo, kad dauguma žmonių nepitaria fizinių bausmių uždraudimo įteisinimui. Ar mes neturėtume įsiklausyti į žmonių nuomonę?

Šiuo klausimu – kaip ir kitais, įskaitant smurtą prieš moteris bei rasinę diskriminaciją – politikai turi imtis iniciatyvos, o ne sekti paskui visuomenės nuomonę. Pagrindinis dėmesys turi būti skiriamas valdžios įsipareigojimui užtikrinti, kad įstatymas suteiktų vaikams, kaip ir suaugusiesiems, visišką žmogaus orumo apsaugą.

Beveik visos valstybės, uždraudusios fizines bausmes, tai padarė prieštaraujant viešajai nuomonei, o viešoji nuomonė gana greitai pasikeitė palaikydama pokyčius. Po kelerių metų atsigręšime į tuos laikus ir stebėsime susigėdę, kad buvo galima ir priimtina mušti vaikus.

Apklausų rezultatai iš esmės priklauso nuo to, kaip suformuoti klausimai ir kiek informacijos turi respondentas. Jei žmonės supranta reikalo esmę, mato vaiko apsaugos nelygybę, yra supažindinti su įstatymo tikslu, jie, tikėtina, palaikys draudimą. Pakartotinės apklausos paprastai rodo labai skirtingus nuo pradinių įsitikinimų rezultatus, net jei tas pats klausimas yra užduodamas vis kitaip formuluojant.

Dažnai girdžiu jaunuolius kalbant, kad jie palaiko fizinės bausmės. Ar turėtume jų nuomonės paisyti?

Tai tiesa, kad vaikai kartais sako, jog fizinės bausmės jiems yra tinkamos, jog jos išmoko, kaip reikia elgtis, ar kad jos parodo, jog tėvai juos myli. Žinoma, mes turime girdėti, ką sako jauni žmonės. Bet suaugusieji privalo ne tik klausytis, ką vaikai mums sako, bet ir suprasti. Mes jau atkreipėme dėmesį į tai, kad vaikai pradeda mums kalbėti apie fizinį ir emocinį bausmių skausmą (žr. „Ar fizinės bausmės tikrai žeidžia?“, 8 p.). Kai patys vaikai pritaria fizinėms bausmėms, tai rodo, jog jie užaugo apsupti įsitikinimų, kad tai yra normalu. Galiausiai jie perėmė tėvų požiūrį bei elgesį ir taip pateisino skausmą, kurį jie patyrė.

Vaikai turi neatsiejamą teisę į pagarbą savo orumui ir fiziniam neliečiamumui kaip teisę į žmogišką ir nežeminančias gyvenimo sąlygas bei auklėjimą nenaudojant prievartos. O valdžios atsakomybė yra užtikrinti, kad įstatymai palaikytų šias teises. Tėvai ir kiti suaugusieji atsakingi už tai, kad vaikai augtų žinodami tiek savo, tiek kitų teises ir jas gerbtų.

Mane mušė, kai buvau vaikas, ir tai man nepadarė jokios žalos. Ar būčiau toks, koks esu šiandien, jei tėvai nebūtų manęs drausminę fiziškai?

Niekas iš mūsų nežino, kokie būtume užaugę, jei mūsų tėvai niekada nebūtų mūsų mušę ar žeminę. Daugelis žmonių, kurie teigia, kad tai jiems nepadarė jokios žalos, paneigia skausmą, kurį patyrė, kai jiems artimiausi suaugusieji galvojo, kad vienintelis būdas juos ko nors išmokyti yra sukelti skausmą.

Suaugusieji, kurie muša savo vaikus drausmindami, dažniausiai taip daro, nes patys būdami vaikai buvo mušami. Remiantis tyrimais, nors tėvai dažnai vėliau jaučia kaltę, jie ir toliau muša savo vaikus, ypač kai išsenka kantrybė. Beprasmiška už tai kaltinti ankstesnes kartas, nes jie veikė tuometinėje kultūroje. Kartais nenorime pokyčių, nes bijome kritikuoti savo tėvus. Tačiau laikai keičiasi ir visuomenė juda į priekį. Kai pripažįstama, kad vaikas turi tokias pačias žmogaus teises kaip ir suaugęs, privalo būti priimtas įstatymas, draudžiantis fizinės bausmės, panašiai kaip mūsų visuomenė nebetoleruoja bet kokio smurto prieš moteris.

Kai kurie žmonės sako: „Aš mažas buvau mušamas ir užaugau geru žmogumi“. Bet yra daugybė žmonių, kurie turėjo įveikti įvairias blogas patirtis, kol jiems suaugus tapo „viskas gerai“, ir dabar jie nepasakytų, kad tai, ką jie patyrė, buvo gėris. Ne pats mušimas padarė juos gerais žmonėmis, o būdai, kaip jie įveikė savo skriaudas.

„Kartais
nenorime
pokyčių
nes bijome
kritikuoti
savo tėvus.“

**„Paklusnumo
reikalavimas
demonstruojant
fizinę ar
psichologinę
jėgą yra
dažniausia
smurto prieš
vaikus forma.“**

Yra kur kas sunkesnių vaiko teisių pažeidimų, tad kodėl tiek dėmesio skiriama nereikšmingam?

UNICEF duomenimis, paklusnumo reikalavimas demonstruojant fizinę ar psichologinę jėgą yra dažniausia smurto prieš vaikus forma⁵. Fizinės bausmės kiekvienais metais nužudo tūkstančius – daugiausiai labai mažų – vaikų visame pasaulyje ir dar milijonai yra sužalojami. Tai nėra nereikšminga ar maža problema.

Visgi tai daugiau negu vaiko apsaugos klausimas. Fizinį bausmių teisėtumas daugelyje šalių rodo žemą vaiko socialinį statusą. Jis matomas kaip daiktas ar nuosavybė („vaikas mano, kaip noriu, taip auklėju“), jis žemiau negu žmogus („kol nesuduosi, tol nesupras“). Tokiu būdu vaikas matomas kaip nevisateisis šeimos ir visuomenės narys. Fizinės bausmės yra daugelio pasaulio vaikų kasdienybė, kai vaiko orumas ir fizinis neliečiamumas dažnai yra pažeidžiami. Lygiai kaip smurto prieš moteris draudimas buvo iššūkis, bet tapo svarbiu dalyku moterų įgalinimui ir jų teisių pripažinimui, taip pat yra su vaikais. Fizinį bausmių draudimas pakelia vaikų statusą ir prisideda prie to, kaip jie yra matomi ir kaip su jais elgiamasi visuomenėje. Jokia valstybė negali deklaruoti, kad ji gerbia vaikų teises lygiai kaip suaugusiųjų, jokia valstybė negali apsimesti, kad turi veiksmingą ir saugią vaiko apsaugos sistemą, jei įstatymai toleruoja smurtą prieš vaikus.

5. UNICEF Hidden in Plain Sight: A Statistical Analysis of Violence Against Children, New York, 2014.

Tėvai turi teisę auginti savo vaikus, kaip mano esant teisingiausia. Ar neturėtume kištis į šeimos gyvenimą tik ypatingais prievartos prieš vaiką atvejais?

Visuomenė juda nuo požiūrio į vaikus kaip tėvų nuosavybės prie vaikų matymo kaip žmonių, turinčių savo teises. Būdami žmonės, vaikai turi galimybę naudotis žmogaus teisėmis, ir jos nesibaigia prie jų namų durų. Vaikai, kaip ir kiti šeimos nariai, turi teisę būti nemušami. Šis reikalavimas laikytis įstatymo, apsaugančio vaikus nuo prievartos namuose, nėra didesnis kišimasis į privatų šeimos gyvenimą nei reikalavimas apsaugoti suaugusįjį nuo artimo partnerio smurto.

Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijoje pabrėžiama šeimos svarba ir tėvų atsakomybė veikti atsižvelgiant į vaiko interesus (18 straipsnis). Kai kurie žmonės klaidingai teigia, kad vaiko mušimas drausminant ir yra rūpinimasis vaiko interesais žiūrint į vaiko ateitį. Bet JT Vaiko teisių komiteto teigimu⁶:

6. Jungtinių Tautų Vaiko teisių komiteto 2006 metų 8-asis komentaras „Dėl vaiko teisės būti apsaugotam nuo fizinių bausmių ir kitų žiaurių ar žeminančių bausmės formų“ (19; 28, paragrafas 2; 37 str.).

„...rūpinimasis vaiko interesais turi apimti visą Konvenciją, įskaitant pareigą apsaugoti vaiką nuo bet kokių smurto formų ir reikalavimą deramai atsižvelgti į vaiko nuomonę; taip kaip rūpinimasis vaiko interesais negali būti naudojamas fizinių bausmių ir kitokio žiauraus ar žeminančio elgesio pateisinimui, kuris nedera su vaiko orumu ir jo teise į fizinį neliečiamumą“.

Tėvai taip pat turi teisę gauti aiškią žinią, jog smurtinės bausmės byloja apie sutrikusius šeimos santykius, gresia neigiamomis pasekmėmis vaikams ir neatneša jokių teigiamų rezultatų.

Yra didelis skirtumas tarp vaiko mušimo ir meilaus pliaukštelėjimo. Ar visiškas fizinių bausmių uždraudimas nėra per griežta nuostata?

Vaiko mušimas gali būti skausmingesnis nei „meilus pliaukštelėjimas“ (žr. „Ar fizinės bausmės tikrai žeidžia?“, 8 p.), tačiau ir viena, ir kita yra smurto formos ir pažeidžia vaiko teisę į pagarbą žmogaus orumui ir fiziniam neliečiamumui. Visuomenė neapibrėžia ribų bandydama pateisinti bet kokį smurtą, nukreiptą prieš senyvus žmones. Tai kodėl jos turėtų tai daryti, kai kalbama apie vaikus? Bet koks meilės ir žmonių skaudinimo susiejimas yra akivaizdžiai grėsmingas. „Meilus pliaukštelėjimas“ yra tokios prieštaros blogiausia apraiška. Šis iš pirmo žvilgsnio nekaltas terminas slepia žmogaus teisių pažeidimus.

Kai kurie žmonės teigia, kad „yra didelis skirtumas tarp prievartos prieš vaikus ir lengvo pliaukštelėjimo“, juk „meilus“ paauklėjimas neprilygsta didelės jėgos panaudojimui. Visgi neteisinga teigti, kad suaugusieji pajėgūs tiksliai kontroliuoti savo jėgos dydį. Tyrimai rodo, kad dažnai naudojama daugiau jėgos, nei ketinta⁷, ir kad naudojama jėga stiprėja⁸. Nesvarbu, kokio stiprumo yra smūgis, jis pažeidžia vaiko teisę į jo fizinį neliečiamumą.

7. Kirwaun, S., Bassett C. Physical Punishment, British Market Research Bureau/ National Society for the Prevention of Cruelty to Children, NSPCC, 2008.

8. Shergill, S.S. et al. Two Eyes for an Eye: The Neuroscience of Force Escalation, Science vol. 301, 2003.

Įstatymų kūrėjai ir vyriausybės tradiciškai atskiria „prievartą prieš vaiką“ ir „fizinės bausmės“, tačiau didžioji prievartos dalis ir yra fizinės bausmės – tėvai smurtauja prieš vaikus, kad juos nubaustų ir įgytų kontrolę. Kalbant apie prievartą prieš senyvus žmones, pastebima nulinė tolerancija, pabrėžiant kad joks smurtas nepriimtinas. Visgi vaikams suaugusieji sugalvojo dirbtinį skirtumą tarp baudžiamosios jėgos, kuri laikoma priimtina, ir „prievartos“, kuri nepriimtina. Iš tikrųjų neįmanoma atskirti prievartos prieš vaiką ir fizinių bausmių.

**„Nēra tokio
dalyko kaip
nežalingas
pliaukštelejimas.“**

Kodėl neapibrėžus, kas yra nežalingas pliaukštelėjimas, užuot visiškai uždraudus fizinės bausmės?

Nėra tokio dalyko kaip nežalingas pliaukštelėjimas. Bet koks pliaukštelėjimas pažeidžia vaiko fizinį neliečiamumą ir rodo nepagarbą jo žmogiškajam orumui. Daugelis tyrimų parodė, kad tėvų naudojamos „nedidelės“ fizinės bausmės yra rizikos faktorius stipresniam smurtui. Tendenciją panaudoti stipresnę jėgą ir negebėjimą to įvertinti jau aptarėme (žr. „Yra didelis skirtumas tarp vaiko mušimo ir meilaus pliaukštelėjimo. Ar visiškas fizinių bausmių uždraudimas nėra per griežta nuostata?“, 20 p.).

Keletas šalių pabandė apibrėžti priimtinus sudavimo vaikui būdus – kokio amžiaus sulaukus, į kurias kūno vietas, kokiais įrankiais ir t. t. Tai ne tik siunčia labai dviprasmišką žinią apie visuomenės požiūrį į smurtą prieš vaikus, bet ir yra labai nepriimtina praktika. Mes juk nebandome apibrėžti tinkamų būdų užpulti moteris, garbaus amžiaus žmones ar kitas visuomenės grupes. Vaikai turi tokią pačią teisę būti apsaugoti nuo užpuolimo. Dar daugiau – vaikai, mažesni ir labiau pažeidžiami nei suaugusieji, turi teisę į didesnę apsaugą.

Mano tikėjimas leidžia fizinės bausmės. Jei nustočiau jas taikyti, ar tai nebūtų diskriminacija?

Vaikų mušimas nesuderinamas su daugelio pagrindinių pasaulio religijų idealais, vertybėmis ir įsitikinimais, kur išpažįstamas gailestingumas, lygybė ir teisingumas. Pasaulio religijų išpažinėjai seka pradininkų pavyzdžiu ir mokymais. Eruditai ir teologai pabrėžia, kad nėra įrodymų, patvirtinančių, jog didžiųjų religijų pradininkai būtų naudoję smurtą prieš vaikus.

Religinės pažiūros, kurios pritaria fizinių bausmių vaikams taikymui, dažnai kyla iš autoritarizmo, galios ir kontrolės vaiko atžvilgiu. Čia aklas paklusimas vertinamas kaip dorybė, o fizinė bausmė – kaip priimtinas atsakas vaikams, kurie laikomi „nepaklusniais“.

Religiniai lyderiai priklauso visuotiniam judėjimui už fizinių bausmių panaikinimą vaikams. Daugiau nei 800 religinių lyderių Pasaulinėje religijų už taiką asamblėjoje Kiote, Japonijoje, 2006 m. pasirašė deklaraciją, – Tikėjimo įsipareigojimą kovoti su smurtu prieš vaikus (Kioto deklaracija)⁹, kuria ragina valstybes priimti įstatymus, draudžiančius visų rūšių smurtą prieš vaikus, tarp jų ir fizinės bausmės.

9. Visą deklaracijos tekstą anglų kalba skaitykite <http://churchesfornon-violence.org/wp/wp-content/uploads/2012/02/Violence-Against-Children-3.pdf>

JT Vaiko teisių komitetas savo Bendrajame 8-ajame komentare tvirtina, kad religinė laisvė „gali būti teisėtai apribota, siekiant apsaugoti kitų pamatines teises ir laisves“¹⁰. Komitetas ten pat teigia¹¹:

„Kai kur įsigalėjęs fizinės baismės pateisinimas religiniu pagrindu, leidžiantis daryti prielaidą, kad tam tikros religinių tekstų interpretacijos ne tik pateisina fizinių bausmių taikymą, bet ir įpareigoja jas naudoti. Tarptautiniame pilietinių ir politinių teisių pakte (18 str.) kiekvienam užtikrinama religinio tikėjimo laisvė, bet religinė praktika ar įsitikinimai turi derėti su pagarba kitų orumui ir neliečiamumui...“

10. JT Bendrasis komentaras Nr. 8, 29 paragrafas.

11. JT Bendrasis komentaras Nr. 8, 29 paragrafas.

Kam iš viso reikia priimti įstatymą? Ar neužtektų tiesiog mokyti tėvus nenaudoti fizinųjų bausmių?

Fizinio baudymo ir kitokių žiaurių ar žeminančių bausmių panaikinimas reikalauja tiek švietimo, tiek draudimo. Tai nėra pasirinkimo klausimas. Remiantis Žmogaus teisių deklaracija, vaikai šeimoje ir kitur turi turėti tokią pačią teisinę apsaugą kaip suaugusieji. Įstatymas pats savaime yra galingas mokomasis įrankis ir įstatymo reforma turi būti lydima visuomenės ir tėvų švietimo. Draudimas paskatins tėvus ieškoti pozityvių būdų auklėjant savo vaikus, o specialistus, politikus ir žiniasklaidą – pasirūpinti resursais ir švietimo sklaida.

Gana sudėtinga ir keblu mokyti tėvus nedaryti kažko, kas vis dar leidžiama įstatymo. Daroma tokia prielaida: „jei įstatymas to nedraudžia, vadinasi, tai galima.“ Švietimas yra daug efektyvesnis, jei ir įstatymas siunčia tą pačią žinutę.

Didžioji dalis fizinų bausmių šeimoje taikoma „už uždarytų durų“, todėl bus neįmanoma užtikrinti draudimo įstatymo laikymosi. Kokia prasmė tokį įstatymą priimti?

Šiais laikais niekas nebesako, kad neverta uždrausti smurto namų aplinkoje prieš suaugusiuosius, nes esą policijai sunku tai kontroliuoti. Kodėl tada vaikams turėtų tekti mažesnė teisinė apsauga? Svarbiausias draudimo įstatymo tikslas – prevencija, aiškių reikalavimų nustatymas, apibrėžiant, kiek smurtas prieš vaikus yra „privatus“ šeimos reikalas. Kita vertus, mušimo draudimas šeimoje turi būti įgyvendinamas jautriai, paisant geriausių vaiko interesų (žr. „Jei fizinės bausmės taps nusikaltimu, ar nenukens taip, kad tūkstančiai tėvų bus patraukti baudžiamojon atsakomybėn, o vaikai atiduoti globai?“, p. 40).

Draudimo įvedimas turėtų būti lydimas plačios kampanijos, teikiančios informaciją ir pagalbą tėvams, kad padėtų jiems pereiti prie tėvystės be smurto.

Ar neturėtume tėvams ir mokytojams pirmiau pagerinti gyvenimo sąlygas ir tik tada priimti įstatymą? Juk tai sukels tik dar daugiau streso.

Šis argumentas – netiesioginis akivaizdžios tiesos pripažinimas: fizinis baudimas dažnai yra suaugusiųjų susikaupusių jausmų išleidimas, o ne bandymas auklėti. Daugelyje šeimų ir institucijų suaugusiesiems reikia gerokai daugiau pagalbos ar paramos, tačiau kad ir kokios būtų suaugusiųjų problemos, jų „išliejimas“ ant vaikų yra nepateisinamas. Vaikų apsauga neturėtų laukti, kol pasaulyje pagerės suaugusiųjų gyvenimas, kaip ir moterų apsauga neturėtų laukti, kol bus pagerintos vyrų gyvenimo sąlygos.

Bet kuriuo atveju mušti vaikus bandant sumažinti stresą yra neefektyvu. Suaugusieji, kurie suduoda pasikarščiabę, dažnai jaučiasi kalti; tie, kurie muša šaltakraujiškai, turi piktus ir kerštingus vaikus. Gyvenimas namuose ir

institucijose, kur fizinės baudmės pakeistos pozityviu auklėjimu, visiems kelia mažiau streso.

Konfliktų draskomose šalyse suaugusieji, dirbantys su vaikais – tėvai ir mokytojai – patys yra smurto ir žeminimo aukos. Jie sutinka, kad vaikų teises reikia ginti, tačiau klausia – o kas gina jų pačių teises. Žinoma, reikia kalbėti apie šiuos žmogaus teisių pažeidimus, bet vaikai neturėtų laukti, kol suaugusieji atgaus savąsias. Visi žmonės turi įstatymais užtikrintą teisę į pagarbą savo orumui ir fiziniam neliečiamumui. O vaikai – irgi žmonės.

**„Vaikai
visame
pasaulyje
turi teisę
gyventi
nepatirdami
jokio
smurto.“**

Tai tik baltųjų europiečių problema. Fizinės bausmės jau nuo senų senovės yra vaikų auklėjimo tradicija mano kultūroje. Ar jų draudimas netaps diskriminacija mano atžvilgiu?

Mintis, kad mušti vaiką yra kultūrinio pasididžiavimo dalykas, – nepriimtina. Istorškai vaiko mušimas laikomas baltųjų tradicija, eksportuota į daugelį pasaulio šalių per vergiją, kolonializmą ir misionierių mokymus. Pavyzdžiui, Anglijoje atsiradusi „pagrįstos bausmės“ idėja atsispindi įvairiose teisinėse sistemose visame pasaulyje. Atrodo, kad kultūros, kuriose vaikai mažai arba visai fiziškai nebaudžiami, yra toli nuo civilizacijos esančios mažosios medžiotojų – rankiotųjų bendruomenės, turbūt pačios „natūraliausias“ iš visų kultūrų. Dabar jos greitai nyksta dėl urbanizacijos ir globalizacijos poveikio.

Žmogaus teisės yra universalios, vaikai visame pasaulyje turi teisę gyventi nepatirdami jokių smurto formų. Visos kultūros yra įpareigosotos atsisakyti fizinių bausmių, kaip jos atsisakė ir kitokių žmogaus teisių pažeidimų, buvusių jų tradicijų dalimi. Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencija puoselėja visų vaikų teisę į apsaugą nuo bet kokio fizinio ar emocinio smurto nepriklausomai nuo rasės, kultūros, tradicijos ar religijos. Daugelyje šalių visuose žemynuose yra visuomeninių judėjimų prieš smurtines bausmes vaikams. Mušimai mokyklose ir teisėsaugos institucijose paskelbti esantys už įstatymo ribų daugelyje valstybių visuose pasaulio regionuose.

Kodėl taip sunku nustoti mušti vaikus?

Jei suaugusieji, taip pat ir politikai, manytų, kad ši problema nesudėtinga, mes būtume jau seniai pripažinę, kad vaikai turi lygiai tokias pačias žmogiškojo orumo ir kūno neliečiamumo teises kaip mes visi, ir jas lygiai taip pat gintų įstatymas. Iš tiesų turėtume sutikti, kad vaikai, būdami fiziškai labai maži ir pažeidžiami, turi teisę į didesnę apsaugą nei suaugusieji.

Atrodo, yra kelios priežastys, dėl kurių suaugusiesiems sunku atsisakyti to, ką jie vis dar suvokia kaip „tinkama“ – mušti ar kitaip žeisti vaikus siekiant juos sudrausminti.

1) Asmeninė patirtis. Yra daugybė žmonių visame pasaulyje, kurie vaikystėje patys buvo mušami savo tėvų. Daug tėvų yra fiziškai baudę savo vaikus. Niekas iš mūsų nenori blogai galvoti apie savo tėvus ar apie savo pačių tėvystę. Todėl daugeliui žmonių, taip pat ir politikams, ir net tiems, kurie dirba vaiko apsaugos srityje, vis dar sunku suvokti fizinę bausmę kaip esminę nelygybę ir žmogaus teisių pažeidimą. Nesiekiame nieko apkaltinti. Tėvai elgėsi taip, kaip iš jų buvo tikimasi visuomenėje, bet dabar atėjo laikas pereiti prie pozityvių, nesmurtinių santykių su vaikais.

2) Tėvai dažnai muša vaikus dėl to, kad pyksta ar patiria stresą, nebeturi kantrybės. Dauguma suaugusiųjų širdies gilumoje žino, kad sudavimas vaikui yra daugiau emocinis atsakas į tai, kas vyksta, o ne tinkamas „auklėjimas“. Kuo dažniau tai vyksta, tuo vaiko mušimas tampa įprastesniu būdu tvarkytis su problemišku elgesiu. Nėra lengva keisti įpročius. Bet įmanoma. Vyriausybėms investuojant į visuomenės švietimą apie pozityvius, nesmurtinius vaikų auklėjimo būdus, apie vaiko teisę į pagarbą jo orumui ir fiziniam neliečiamumui, tėvai neabejotinai suras daugybę būdų, ką daryti, kai vaikas netinkamai elgiasi, ir jiems nebereikės taikyti fizinių bausmių.

3) Žinių apie kitokį auklėjimą trūkumas. Įstatymą turėtų lydėti tėvų, vaikų ir visuomenės švietimas apie pozityvius ir nesmurtinius vaikų drausminimo būdus.

2 dalis:
Klausimai apie
visų fizinių
bausmių
uždraudimo
poveikį

Jei tėvai bus priversti atsisakyti fizinį bausmių, ar vaikai neužaugo išlepinti ir nedrausmingi?

Ne! Disciplina – ne tas pats, kas bausmė. Tikra disciplina nesiremia jėga. Ji kyla iš supratimo, abipusės pagarbos, tolerancijos ir efektyvios tarpusavio komunikacijos. Kūdikiams yra visiškai priklausomi nuo suaugusiųjų, ypač savo tėvų, kurie turi padėti ugdyti augančio vaiko savidrausmę. Fizinės bausmės neparodo vaikui, kaip jis turėtų elgtis, ko tėvai tikisi. Priešingai, mušdami vaiką mokome netinkamo elgesio. Taip tėvai parodo vaikui, kad priimtina jėga spręsti kylančias problemas ar nesutarimus.

Mušdami vaiką tėvai jam siunčia painią žinią: pats vaikas neturėtų mušti kitų vaikų ar suaugusiųjų, ir suaugusieji neturėtų mušti kitų suaugusiųjų, tačiau jiems, didesniems ir stipresniems, galima mušti vaikus, kurie paprastai yra mažesni ir labiau pažeidžiami. Vaikai mokosi iš tėvų poelgių, ne tik iš kalbų.

Pagarba neturi būti painiojama su baime. „Tinkamas“ elgesys iš baimės būti nubaustam reiškia, kad vaikas tiesiog vengia bausmės, o ne rodo pagarbą. Vaikai išmoka iš tiesų gerbti žmones ir vertybes tada, kai jie suvokia tikrąją jų vertę.

Kai tėvai muša vaikus drausmindami, vaikai išmoksta „tinkamai elgtis“ tik tam, kad išvengtų bausmės. Taip pat jie išmoksta, kad smurtas yra priimtinas būdas spręsti ginčus. Kai tėvai patys rodo pagarbą vaiko bei kitų žmonių orumui ir neliečiamumui, vaikai išmoksta pagarbos. Kai tėvai auklėja savo vaikus pozityviais, nesmurtiniais būdais, vaikai išmoksta konfliktus spręsti nepraradami pagarbos.

Fizinės ir kitokios žiaurios bei žeminančios bausmės nebuvimas nereiškia disciplinos nebuvimo. Kaip tik priešingai, pozityvi disciplina skatina vaikus galvoti apie kitus ir apie savo veiksmų pasekmes. Ir tai toli gražu ne lepinimas. Valstybės yra įpareigosotos remti bei skatinti pozityviąją tėvystę. Tam yra skiriama daug medžiagos, padedančios skleisti pozityviosios tėvystės idėjas bei skatinti auklėjimą be smurto. Ši medžiaga gali būti išversta ir pritaikyta naudoti kiekvienoje šalyje.

Jei fizinės bausmės bus uždraustos, ar tai nenuves prie dar sunkesnių smurto prieš vaikus formų - emocinės prievartos, pažeminimų, užrakinimo?

Vaikai turi teisę būti apsaugoti ne tik nuo fizinių bausmių, bet ir nuo bet kokio žiauraus bei žeminančio elgesio. Įstatymas turi būti susijęs su sąmoningumo ugdymu ir pozityvių, nesmurtinių santykių su vaikais skatinimu.

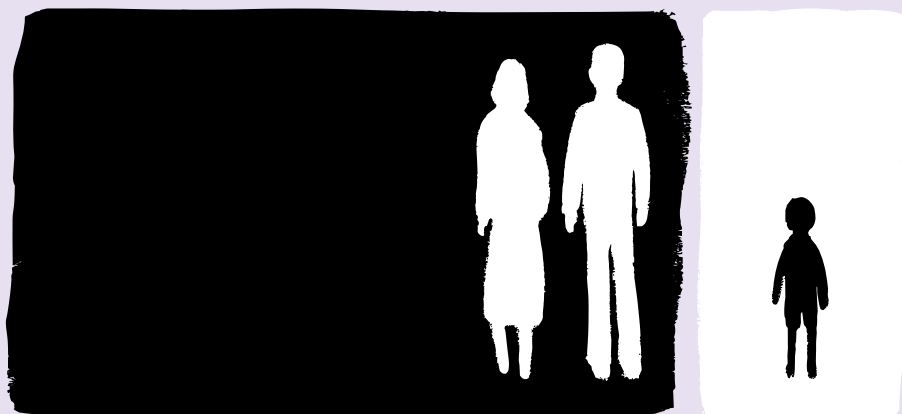
Tėvai nori suteikti savo vaikams visa, kas įmanoma geriausia. Tėvai, kurie muša savo vaikus ar kitaip netinkamai elgiasi, po to patys nesijaučia gerai – dažniausiai jie jaučiasi kalti ir prislėgti. Dauguma tėvų džiaugtųsi patarimais ir pagalba, kaip išvengti konfliktų ar juos išspręsti nenaudojant jokio smurto – nei fizinio, nei emocinio. Vaikų mušimo ir žeminimo atsisakymas bei jų žmogiškojo orumo bei lygių teisių su suaugusiais pripažinimas atneša gyvenimo pagerėjimo jausmą visiems šeimos nariams.

Jei fizinės bausmės taps nusikaltimu, ar nenutiks taip, kad tūkstančiai tėvų bus patraukti baudžiamojon atsakomybėn, o vaikai atiduoti globai?

Fizinių bausmių draudimo tikslas nėra uždaryti kuo daugiau tėvų į kalėjimą, bet užtikrinti vaiko teises, jų laikymąsi ir pastūmėti visuomenę į teigiamus, nesmurtinius santykius su vaikais. Analizuojant šalių, įsivedusių fizinių bausmių draudimo įstatymą, patirtį, akivaizdu, kad tėvų patraukimo atsakomybėn, palyginti su ankstesniais metais iki įstatymo priėmimo, nepadaugėjo.

Fizinių bausmių draudimas šalyje įgyvendina žmogaus teisių įsipareigojimus vaikams. Visų pirma jis turi mokomąjį tikslą – siunčia aiškią žinią į privačią namų erdvę, kad mušti vaiką yra lygiai taip pat nepriimtina ir neteisėta, kaip ir suaugusįjį. Mokymai visiems, kurie susiję su vaiko teisių apsauga, įtraukiant ir policiją bei teisėsaugos organus, turėtų užtikrinti, kad įstatymas ir jo taikymas yra pirmiausia nukreiptas į vaiko gerovę. Patraukimas baudžiamojon atsakomybėn ir kitos formalios intervencijos taikomos tuo atveju, jei tai yra vienintelės priemonės apsaugoti vaikus nuo patiriamos žalos.

Jungtinių Tautų Vaiko teisių komitetas 8-ajame komentare apibrėžė du principus, kurie turėtų užtikrinti, kad fizinių bausmių draudimas nelems didelio atsakomybėn patrauktų tėvų skaičiaus:

1. *De minimis* principas – paprastai, kuomet nėra padarytos didelės žalos, smurto tarp suaugusiųjų atvejai teismo nepasiekia. Tas pats principas veikia ir suaugusiųjų „nedidelio“ smurto prieš vaikus atvejais.
2. Kadangi vaiko gerovė priklauso nuo šeimos ir santykių tvirtumo joje, intervencija į šeimą turi būti vykdoma labai apgalvotai ir gali būti taikoma, jei nebėra kitos galimybės užtikrinti vaiko interesus apsaugant nuo patiriamos žalos.

Ar nebūtų normalu pliaukštelėti vaikui, jei tėvai nori jį sustabdyti nuo susižalojimo?

Pliaukštelėti vaikui siekiant apsaugoti nuo susižalojimo yra nesąmonė! Ar įsivaizduojate patarimą tėvams, kad pliaukštelėtų savo vaikams, kai šie atsiduria pavojuje? Žinoma, ne!

Tėvai visada turi imtis fizinių veiksmų, kad apsaugotų savo vaikus, ypač kūdikius ir mažamečius. Tai natūrali tėvystės dalis. Jei vaikas šliaužia prie ugnies ar išbėga į pavojingą kelią, tėvai natūraliai naudoja fizines priemones, kad juos sustabdytų, sugriebdami, paimdami ant rankų ir paaiškindami pavojų. Sukeliamas skausmas suardo tėvų žinią, kad vaikai turi išmokti apsisaugoti ir kad jų saugumą užtikrins tėvai, kol jie patys to negali padaryti. Vaiko teisių komitetas teigia¹²:

„...tėvystė ir rūpinimasis vaikais, ypač kūdikiais ir mažamečiais, reikalauja nuolatinių fizinių veiksmų ir intervencijų siekiant juos apsaugoti. Tai skiriasi nuo tyčinio ir baudžiamojo jėgos naudojimo tam tikru mastu sukeliant skausmą, diskomfortą ar žeminant. Mes, suaugusieji, žinome, koks yra skirtumas tarp saugančio fizinio veiksmo ir grasinančio užpuolimo; lygiai taip pat nesudėtinga atskirti šiuos veiksmus, susijusius su vaikais.“

12. JT Bendrasis komentaras Nr. 8, 14 paragrafas.

Tarp jėgos naudojimo saugant vaiką ir jos taikymo siekiant nubausti bei sąmoningai žeisti yra labai aiškus skirtumas. Visose šalyse įstatymai tiesiogiai ar netiesiogiai leidžia naudoti būtiną jėgą saugant bei ginant žmones. Draudimas naudoti fizinę bausmę jokios įtakos šiai praktikai neturi.

Visuotinės iniciatyvos dėl visų fizinių bausmių vaikams panaikinimo interneto svetainė:

www.endcorporalpunishment.org

Išsami informacija visais fizinių bausmių draudimo klausimais teikiama Visuotinės iniciatyvos dėl visų fizinių bausmių vaikams panaikinimo interneto svetainėje, pavyzdžiui:

- Išsamios atskirų šalių, regionų ir pasaulinės ataskaitos
- Pasaulio ir regioninės lentelės, rodančios fizinių bausmių teisėtumą ir galimybes siekti teisės reformų
- Jungtinių Tautų ir regionų požiūriai į žmogaus teises, fizines bausmes bei gaires ir mechanizmus, padėsiančius priimti reikiamus įstatymus
- Tyrimų apie fizinių bausmių paplitimą ir požiūrį į jas, fizinių bausmių poveikį vaikams, suaugusiems ir visuomenei santraukos
- Informacija ir argumentai fizinių bausmių draudimui įtvirtinti
- Pasaulio ir regioninės teisės resursų rinkinys, įskaitant įvairiomis kalbomis prieinamus šaltinius

Atėjo laikas panaikinti visas fizinės bausmės vaikams. Nuo dabar vaikai, kaip ir suaugusieji, turi teisę į pagarbą ir apsaugą nuo visų smurto formų!

The Global Initiative to End All Corporal Punishment of Children

(Visuotinė iniciatyva dėl visų fizinių bausmių vaikams panaikinimo)

The Global Initiative to End All Corporal Punishment of Children skatina visuotinį fizinių bausmių draudimą ir panaikinimą bei siūlo nemokamą techninę pagalbą ir patarimus visais vaiko teisių apsaugos reformos aspektais.

www.endcorporalpunishment.org

info@endcorporalpunishment.org

www.twitter.com/Glencorpun

www.facebook.com/Glencorporalpunishment

Save the Children Sweden

Save the Children Sweden pasisako už fizinių bausmių uždraudimą visose vaiko aplinkose. 1979 m. Save the Children Sweden prisidėjo prie Švedijos tapimo pirmąja valstybe pasaulyje, uždraudusia vaikams taikyti fizinės bausmės. Organizacija stengiasi atkreipti dėmesį į teisinį draudimą ir fizinių bausmių panaikinimą bei šį klausimą įtraukti į politinę darbotvarkę visame pasaulyje.

info@rb.se

www.raddabarnen.se

resourcecentre.savethechildren.net

GLOBAL INITIATIVE TO
**End All Corporal
Punishment of Children**

Save the Children